**МОТИВАЦІЯ ОТРИМАННЯ ВИЩОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ
СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ****Ключові слова:** студент-першокурсник, мотивація, вибір спеціальності, канали інформації, вища освіта

A. A. KOTVITSKA, N. V. ZHYVORA, O. S. OVAKIMYAN

*National University of Pharmacy, Kharkiv***MOTIVATION OF OBTAINING HIGHER PHARMACEUTICAL EDUCATION OF
STUDENTS OF THE NATIONAL PHARMACEUTICAL UNIVERSITY****Key words:** first-year students, motivation, choice of specialty, channels of information, higher education

Вибір майбутньої професії завжди індивідуальний, оскільки він являє собою частину особистісного самовизначення, пошук свого покликання. З іншого боку, завдання вищої освіти в умовах реформування полягає в тому, щоб не просто надати майбутньому фахівцю певний комплекс необхідних теоретичних знань та практичних навичок, але й сприяти розвитку його особистісних якостей, закласти основи для подальшого професійного самовдосконалення.

Країни-члени Ради Європи дотримуються думки, що цілями вищої освіти необхідно вважати виховання активної громадської позиції (to prepare for active citizenship), підготовку до ринку праці (employability), особистий/світоглядний розвиток (personal development) та розвиток нових знань (research for knowledge base expansion).

Не викликає сумнівів, що досягнення вказаних установок має бути спрямовано на організацію якісної підготовки майбутніх професіоналів. Тому, на нашу думку, вкрай необхідним є вивчення особливостей студента.

Першокурсники 2017 р. – це представники покоління центеніалів (у Концепції чотирьох поколінь американських дослідників William Strauss и Neil Howe їх ще називають поколінням Z) [1]. По даним різних досліджень це молодь, яка народилась після 1996 р. (чи після 2000 р.). На відміну від іншої молоді, вони дуже відрізняються від покоління своїх батьків.

Безперечно, що визначення портрету першокурсника на старті дасть змогу скорегувати процес навчання з урахуванням характеристик здобувачів вищої фармацевтичної освіти та зменшити відсоток тих, хто за різними причинами може бути незадоволений отриманою професією.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій дає змогу констатувати, що певний інтерес науковців зосереджений на дослідженні соціальних та психологічних особливостей студентів.

Значний внесок у педагогіку та психологію вищої школи зроблений Анан'євим Б. Г., який ґрунтовано досліджував особистість студента, а також Лісовським В. Т., яким було розроблено соціальну типологію студентів та виділено основні типи студентів: «академік», «ерудит», «професіонал», «раціоналіст», «старанний», «середняк», «ледачий» тощо [2, 3].

Серед інших дослідників, що вивчали процес становлення особистості під час навчання у вищій школі, можна виділити роботи А. В. Дмитрієва, І. С. Кона,

З. Ф. Єсаревої. Необхідно зазначити, що соціально-демографічний портрет студентства складено завдяки роботам таких авторів як В. І. Астахова, Н. А. Паніна, Л. Г. Сокурянська [4, 5].

Достатньо успішні спроби виділити сутнісні характеристики студентства через аналіз форм його діяльності були зроблені М. Б. Євтухом, О. Д. Куценко, К. Г. Михайловою та ін. Різні сторони проблеми мотивації вступу до закладу вищої освіти висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема В. Л. Арбеніної, О. Г. Городецької, Л. М. Хижняк, С. А. Щудло та ін. [6, 7].

Протягом багатьох років феномен адаптації до навчальної діяльності у вищій школі цікавить науковців, а саме Я. В. Абсалямову, С. М. Куліка, Н. Г. Ничкало, О. А. Шияна [8, 9].

Однак, у дослідженнях названих науковців недостатньо уваги приділено вивченню особливостей саме такої категорії як «студент-першокурсник». Як правило, висновки, що зроблені, розповсюджуються на всю сукупність студентства без виокремлення мотивації отримання професії «провізор». Саме тому виникла потреба представити портрет першокурсника фармацевтичного закладу освіти.

Соціологічним сектором відділу управління якістю Національного фармацевтичного університету (НФаУ) у жовтні проведено опитування вступників 2017 р. з метою дослідження їх установок на навчання та отримання вражень від перших місяців перебування у НФаУ. Завданнями дослідження стало визначення каналів отримання інформації про університет та спеціальність, спрямованість бажання до залучення у позанавчальну роботу, установки на розвиток якостей (вмінь, навичок), які, перш за все, першокурсники хотіли би розвинути під час навчання в університеті. Для визначення портрету першокурсника була отримана інформація щодо мотивів здобуття вищої освіти, причин вибору навчального закладу та спеціальності; проаналізовані творчі навички, якими володіють вступники 2017 р.

Матеріали та методи дослідження

Опитування проводили за допомогою методу on-line анкетування. Кількість учасників дослідження – 263 особи: 84% – жіночої статі, 16% – чоловічої статі. Опитування організовано з використанням цілеспрямованої вибірки «метод основного масиву», що цілком відповідає вимогам до структури респондентів і дає змогу отримати достовірну інформацію в рамках проблематики дослідження. Серед опитаних були студенти фармацевтичних факультетів № 1, № 2, № 3 Національного фармацевтичного університету. Середній вік респондентів 18 років.

Результати дослідження та обговорення

Як свідчать результати дослідження, основним мотивом отримання вищої освіти для вступників НФаУ є соціальна орієнтація – бажання мати можливість у майбутньому отримати хорошу роботу (84,1%). На другому місці професійний мотив – здобуття професійних знань та навичок (61,8%). На третьому – особистісний, який передбачає особистісний та інтелектуальний розвиток (47,6%).

Викликає занепокоєння той факт, що кожен четвертий серед опитаних мріє використати можливість отримання вищої освіти для переїзду в іншу країну (24%). Також турбує тенденція щодо сприйняття освіти як звички або життєвої необхідності 17,6% першокурсників. Мотивація продовження навчання після закінчення школи сформована під впливом батьків або родичів визначена у 8,6% опитаних (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл відповідей на питання
«Чому Ви вирішили здобути вищу освіту?»::

1 – щоб мати можливість у майбутньому отримати хорошу роботу; 2 – щоб здобути професійні знання та навички; 3 – задля особистого та інтелектуального розвитку; 4 – щоб мати можливість переїхати в інше місце; 5 – щоб отримати диплом; 6 – на цьому наполягли батьки та родина

Разом із тим позитивною тенденцією є те, що більшість опитаних першокурсників вважає, що здобуття вищої освіти, перш за все, необхідно для отримання затребуваної професії (54,9%), реалізації своїх життєвих планів (51,1%) та підвищення матеріального достатку родини в майбутньому (50,6%). Близько 40% вступників пов'язують отримання вищої освіти та створення власного бізнесу. Кожен четвертий вважає, що без освіти не можливо реалізувати себе як людину та громадянина й просунутися по кар'єрних сходах (табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Розподіл відповідей на питання «Для досягнення яких життєвих цілей має значення здобуття вищої освіти?»

№ з/п	Перелік життєвих цілей	Стверджувальна відповідь, %
1	Отримання затребуваної професії	54,9
2	Реалізація своїх життєвих планів	51,1
3	Високий матеріальний достаток	50,6
4	Створення власного бізнесу	39,1
5	Реалізація себе як людини і громадянина	28,3
6	Просування по кар'єрних сходах	25,3
7	Підтримання власного здоров'я і здоров'я близьких	18,5
8	Підвищення соціального статусу, можливість увійти в еліту суспільства	14,6
9	Високе становище в суспільстві	12,4
10	Створення сім'ї та виховання дітей	10,7
11	Широке коло спілкування, наявність вірних друзів	10,7

Менше всього отримання професійної освіти у першокурсників корелює з розширенням кола спілкування та створенням сім'ї, займанням високого положення в суспільстві чи підвищенням соціального статусу.

Домінуючими мотивами вибору НФаУ як навчального закладу для отримання професії стали такі: престиж спеціальності (67,8%), престиж навчального закладу

(61,8%), якість навчання та кваліфікація викладачів (45,1%). Таким чином, звертаючи увагу на те, що навчання у провідному закладі вищої освіти України та отримання професії фармацевтичного профілю вважається складнішим, ніж, наприклад, гуманітарного, надає можливість стверджувати про усвідомлений вибір професійного шляху з боку першокурсників (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл відповідей на питання «Що було головною причиною вибору Вами НФаУ?»

Професійне самовизначення є доволі складним завданням. Оскільки кожна професія – це сукупність професійних вмінь та навичок, успішне засвоєння яких передбачає орієнтацію в професії та розуміння того, які знання необхідно отримати для працевлаштування. Переважна більшість опитаних (71,2%) вибір професії пов’язують виключно з власним інтересом до неї. Друга група включає мотиви соціальної спрямованості – для 54,9% респондентів вибір професії «провізор» пов’язаний з престижем та повагою з боку суспільства, можливістю швидкого працевлаштування в подальшому (37,3%) та підвищенням матеріального рівня (26,2%) (табл. 2).

Т а б л и ц я 2

Розподіл відповідей на питання «Що було головною причиною вибору Вами спеціальності?»

№ з/п	Перелік причин вибору спеціальності	Стверджувальна відповідь, %
1	Обирав(ла) за власним бажанням тому, що мені це цікаво	71,2
2	Престиж майбутньої професії, повага до неї	54,9
3	Можливість швидкого працевлаштування в подальшому	37,3
4	Спеціальність, яка дозволить підвищити матеріальний рівень родини	26,2
5	Наполягли батьки, я би обрав іншу спеціальність	6,9
6	Бажання успадкувати професію батьків	6,4
7	Спеціальність, де менший розмір плати за навчання	2,6

Відповідно до завдань дослідження було проаналізовано канали, які використовували першокурсники для пошуку необхідної інформації про університет та спеці-

альність. Як свідчать результати, основним каналом визначено офіційний сайт НФаУ (табл. 3), що виявилось достатньо очікуваним із урахуванням того, що учасники дослідження – молодь, яка народилась в епоху Internet та не уявляє життя без гаджетів. Безумовно, з боку НФаУ докладається максимум зусиль для відображення актуальної та змістовної інформації на офіційному сайті. Але ж за підсумками аудиту, що проведений відділом зв'язків із громадськістю та пресою, визначено певні проблемні моменти та запропоновано коригуючі дії щодо підвищення ефективності роботи сайту та його змістовної наповненості.

Т а б л и ц я 3

Розподіл відповідей на питання «Звідки Ви отримували інформацію про університет і спеціальність?»

№ з/п	Перелік джерел отримання інформації	Стверджувальна відповідь, %
1	З сайту університету	59,2
2	Від знайомих, які навчаються в університеті	38,2
3	Від працівників університету під час відкритих дверей, ярмарок спеціальностей та ін.	31,8
4	Від вчителів у школі/викладачів у коледжі	15,0
5	З обговорень на форумах, у соціальних мережах	12,4

Кожному четвертому вступнику в цілому вистачило інформації про університет під час прийняття рішення про заклад навчання. Разом із тим, кожному п'ятому бракувало інформації такого характеру: зміст навчальної програми, наявність навчальних курсів та їх тривалість, система оцінювання (33%); перспективи працевлаштування (27%); види практики під час навчання (25,3%); матеріальний стан аудиторій та гуртожитків (24%); можливості міжнародного обміну (21,9%) та кількість бюджетних місць (21,5%). Таким чином, можна стверджувати, що існує необхідність більш ретельного висвітлення зазначеної інформації на сайті університету.

Окрім каналів отримання інформації про університет і спеціальність, що зазначені, вагомий вплив мають заходи НФаУ, що спрямовані на популяризацію університету, зокрема «Дні відкритих дверей», участь у «Ярмарку вакансій». Також суттєвий вплив чинять знайомі студенти, що навчаються на старших курсах. На жаль, такий канал розповсюдження інформації, як надання інформації вчителями шкіл/викладачами коледжів, не виявився значущим в отриманні інформації про НФаУ та спеціальності серед першокурсників, але ж, на думку представників приймальної комісії, є потенційно достатньо важливим й ефективним.

Звертає увагу й такий канал інформації, як соціальні мережі, форуми, що представляють собою платформу для обговорення питань, які хвилюють сучасних вступників. Однак, за думкою респондентів, не завжди такі канали інформації є вирішальними у прийнятті рішення щодо обрання закладу вищої освіти та спеціальності «Фармація».

Достатньо цікавими виявляються результати дослідження щодо творчих здібностей та якостей студентів-першокурсників, які гіпотетично забезпечують можливості формування професійної креативності у майбутніх фахівців сфери фармації. Поряд із тим, що кожен шостий учасник опитування, на жаль, не має творчих навичок, в середньому кожен четвертий вміє танцювати, організовувати тематичні вечори, свята, має акторські навички, вміє малювати та має високі спортивні досягнення (рис. 3).

Рис. 3. Розподіл відповідей на питання «Якими творчими та іншими навичками Ви володієте?»

Саме тому бажання першокурсників під час навчання в університеті брати участь у роботі творчих колективів (вокального, танцювального та ін.), у роботі Студентського парламенту, у проведенні культмасових заходів та у роботі спортивних секцій є цілком зрозумілим. Але ж додаткових зусиль з боку викладачів потребує формування мотивації щодо заходів наукової спрямованості – участь в олімпіадах із навчальних дисциплін, у роботі студентської профспілки та наукових товариств, проведенні наукових досліджень (рис. 4).

Рис. 4. Розподіл відповідей на питання «В яких формах позанавчальної роботи Ви хотіли би брати участь?»

Щодо якостей студентів-першокурсників, які є характеристиками їх портрету, необхідно зазначити, що представники покоління центеніалів, які навчаються

у НФаУ, впевнені, що вони відповідальні, дисципліновані та ініціативні, мають аналітичні здібності та високий рівень культури. Але ж під час навчання майбутні фармацевти сподіваються розвинути вміння досягати поставленої мети, цілеспрямованість, працездатність, комунікабельність, підприємницькі навички та навички самоменеджменту (табл. 4).

Т а б л и ц я 4

Розподіл відповідей на питання «Які якості (вміння, навички), перш за все, Ви хотіли б розвинути під час навчання в НФаУ?»

№ з/п	Перелік якостей (вмінь, навичок)	Стверджувальна відповідь, %
1	Ініціативність	21,5
2	Комунікабельність	38,6
3	Дисциплінованість і старанність	19,7
4	Працездатність	40,3
5	Високий рівень культури	19,7
6	Цілеспрямованість	41,6
7	Уміння організувати себе	30,0
8	Самостійність	36,5
9	Уміння творчо мислити	26,2
10	Відповідальність	18,5
11	Аналітичні здібності	19,3
12	Володіння інноваційними технологіями	23,6
13	Здатність до ділової співпраці	35,6
14	Уміння досягати поставленої мети	43,8
15	Підприємницькі навички та навички самоменеджменту	38,6

Не викликає сумніву, що в перспективі такі дослідження мають стати моніторинговими, спрямованими на порівняння образу студентів-фармацевтів різних поколінь. Крім того, достатньо цікавими стануть й лонгітюдні дослідницькі проекти (дослідження учасників протягом декількох років), що спрямовані на аналіз досягнень студентів НФаУ 2017 р. Адже феномен потенціалу здобувачів вищої освіти, на нашу думку, варто розглядати в системі, елементи якої перебувають у складній ієрархії і повною мірою залежать від соціально-економічних, морально-етичних та соціокультурних умов сьогодення та розвитку вищої освіти.

В и с н о в к и

1. Визначено домінуючі мотиви отримання освіти, вибору навчального закладу та майбутньої професії, основні канали отримання інформації про НФаУ і спеціальність, щодо визначення установок на розвиток інноваційності в професії.
2. Встановлено, що вища освіта в цілому, фармацевтична зокрема, для більшості першокурсників є засобом досягнення високої професійної кваліфікації, підвищення соціального статусу, здійснення ефективної соціальної та індивідуальної самореалізації.
3. Визначено портрет студента-першокурсника НФаУ, що їм притаманне прагнення до підтримки соціальних ініціатив поряд із саморозвитком, відповідальність за вибір подальшого професійного шляху поряд із бажанням брати участь у різних заходах поза навчанням. Позитивною тенденцією можна вважати той факт, що 86% вступників 2017 р. позитивно описують свої перші враження від навчання.

4. Результаты, що отримані, можуть виступати основою при організації особистісно-орієнтованого підходу в навчанні майбутніх фармацевтів, напрямками підвищення мотивації навчання за обраною спеціальністю та соціальної самореалізації в суспільстві.

Список використаної літератури

1. *Strauss W., Howe N.* Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069. – New York: William Morrow, 1991. – 544 p.
2. *Ананьев Б. Г.* К психологии студенческого возраста // Совр. психолого-педагогические проблемы высшей школы. – Л., 1969. – Вып. 2. – С. 34–35.
3. *Лисовский В. Т., Дмитриев А. В.* Личность студента / Ленинградский государственный университет им. А. А. Жданова. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 184 с.
4. *Астахова В. И.* Студент XXI века: социальный портрет на фоне общественных трансформаций. – Харьков: НУА, 2010. – 408 с.
5. *Сокурская Л. Г.* Новое поколение: надежды, цели, идеалы (двадцать лет спустя) / Методология, теория та практика социологического анализа современного общества: 36. научных работ. – Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2013. – С. 448–459.
6. *Городецкая О. Г.* Особенности мотивации абитуриентов при выборе высшего учебного заведения // Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies. – 2014. – № 1. – Р. 51–57.
7. *Городецкая О. Г.* Выбор высшего учебного заведения глазами студентов-первокурсников (социологический анализ) / 36. центру научных публикаций «Велес» за материалами междунар. научно-практической конференции: «Достижения науки в 2015 году», м. Киев: 36. статей (уровень стандарту, академический уровень). – К.: Центр научных публикаций, 2015. – С. 108–113.
8. *Абсаямова Я. В.* Профессиональная адаптация молодых преподавателей иностранного языка к работе в высших технических учебных заведениях: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ин-т высш. освіти АПН Украины. – К., 2005. – 20 с.
9. *Блажівський С. М.* Понятие адаптации в современной научной литературе // Наук. вісник. – 2014. – № 1. – С. 233–242.

Надійшла до редакції 16 березня 2018 року.

А. А. Котвицкая, Н. В. Живора, О. С. Овакимян

Национальный фармацевтический университет, г. Харьков

МОТИВАЦИЯ ПОЛУЧЕНИЯ ВЫСШЕГО ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ НАЦИОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ключевые слова: студент-первокурсник, мотивация, выбор специальности, каналы информации, высшее образование

АННОТАЦИЯ

Выбор профессии является главным фактором дальнейшей жизни человека, его отношение к себе и миру.

При выборе той или иной профессии человек руководствуется целым рядом мотивов. В современном обществе мотивы старшеклассников подвергаются влиянию многих социально-психологических факторов: материальные условия жизни, новые реформы среднего и высшего образования, индивидуально-психологические особен-

ности старшеклассника, его способности, коммуникативные навыки, семьи и социализации. Все это обуславливает изменения в мотивационной системе личности, в свою очередь влияет на процесс выбора будущей профессии.

Все вышесказанное доказывает важность и актуальность изучения мотивов выбора абитуриентами специальности и ВУЗа.

Тема исследования – мотивы выбора вуза и специальности и их роль в становлении будущих профессионалов.

Целью исследования является определение каналов получения информации об университете и специальности, выявление мотивов выбора ВУЗа и первых впечатлений от пребывания в университете.

Объектом исследования являются студенты Национального фармацевтического университета 1 курса фармацевтических факультетов № 1, № 2, № 3. Предмет исследования – мотивы выбора вуза и специальности, осведомленность о профессии, устойчивость профессионального выбора, удовлетворенность выбранным вузом и специальностью. Методы исследования – on-line анкетирование, изучение и анализ полученных в ходе анкетирования данных.

Результаты опроса показали, что социальные и профессиональные мотивы получения образования, наряду с ориентацией на саморазвитие, стали для будущих фармацевтов наиболее значимыми. Выяснено, что первокурсникам присущи характеристики креативной уверенности и по отношению к будущей профессии, и по отношению к учебе в университете. Выявлено, что интернет-сайт занимает первое место среди основных каналов получения информации о НФаУ и специальности, но значительный потенциал определяется в предоставлении информации преподавателями колледжа, хотя этот канал недостаточно активно использовался первокурсниками. Можно утверждать, что научно-педагогические работники университета имеют дело со студентами, положительно воспринимающими современность и новации. На основе анализа данных составлен портрет первокурсника НФаУ.

A. A. Kotvitska, N. V. Zhyvora, O. S. Ovakimyan

National University of Pharmacy, Kharkiv

MOTIVATION OF OBTAINING HIGHER PHARMACEUTICAL EDUCATION OF STUDENTS OF THE NATIONAL PHARMACEUTICAL UNIVERSITY

Key words: first-year students, motivation, choice of specialty, channels of information, higher education

ABSTRACT

Choice of profession is the main factor in the further life of man, his attitude to himself and the world.

When choosing a profession, a person is guided by a number of motives. In modern society, the motives of high school students are influenced by many socio-psychological factors: material living conditions, new reforms in secondary and higher education, individual-psychological characteristics of a senior pupil, his abilities, communication skills, families and socialization. All this causes changes in the motivational system of the individual, which in turn influences the process of choosing the future profession.

All of the above proves the importance and urgency of studying the motives for the choice of the specialty and university by applicants.

The research topic is the motives for choosing a university and specialty and their role in the formation of future professionals.

The purpose of the study is to determine the channels for obtaining information about the university and the specialty, identifying the motives for choosing a university and the first impressions of being at the university.

The subject of the study is students of the National Pharmaceutical University 1 course of pharmaceutical faculties N 1, N 2, N 3.

The subject of the research is the motives for choosing a university and specialty, awareness of the profession, the sustainability of professional choice, satisfaction with the chosen institution and specialty.

Methods of research – on-line questioning, study and analysis of data received during the survey.

The results of the survey showed that social and professional motives for obtaining education, along with an orientation toward self-development, became the most significant for future pharmacists. It is found out that freshmen have inherent characteristics of creative confidence both in relation to the future profession and in relation to studying at the university. It was revealed that the Internet site takes the first place among the main channels for obtaining information about the NUPh and a specialty, but a significant potential is determined in the provision of information by college teachers, although this channel was not actively used by first-year students. It can be argued that the scientific and pedagogical staff of the university are dealing with students who positively perceive modernity and innovation. On the basis of data analysis, a portrait of a freshman from the NUPh was compiled.

Електронна адреса для листування з авторами: n.v.zhivora@gmail.com